De leghen in België: cijfers, reglementering en ethologie

1- België: statistieken en opiniepeiling
2- Een kwestie van verantwoordelijkheden
3- Kooikippen: slecht welzijn
4- Alternatieven voor de kooikip
5- Ethologie van de leghen: van vrije oerhoen naar 'moderne' hen

1- België: statistieken en opiniepeiling

Positief: 90% van de verkochte verse eieren niet afkomstig van kooikippen

Uit onderzoek van GfK, in opdracht van VLAM (Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing), blijkt dat in **2010** al **89,8%** van alle verkochte verse eieren **scharreleieren** (53,5%), eieren van **vrije uitloop** (31,6%) of **biologische eieren** (4,7%) waren. In **2004** was nog **45,8%** van de verkochte verse eieren afkomstig van **kooikippen** (klassieke batterijkooien of 'verrijkte' kooien).

Dit betekent dat in **2010 één miljoen minder kippen in kooien** zaten om de Belgische consument van **verse eieren** te voorzien.

Eén miljoen leghennen leiden nu een beter leven, onder meer dankzij de campagnes van GAIA, dat de grootwarenhuisketens in België overtuigde om geen (verse) kooieieren meer te verkopen. Acties van GAIA maakten de consument en de distributie bewust van het onnodige lijden van kooikippen. Tussen 2006 en 2009 beslisten alle Belgische supermarktketens dan ook om te stoppen met de verkoop van verse kooieieren.

Maar: meer dan 1/3 van de Belgische leghennenbedrijven gebruikt nog een kooisysteem.

In 2014 waren er in België 93 leghennenbedrijven met verrijkte kooien, 95 met scharrelsystemen, 40 met vrije uitloop en 34 biologische bedrijven. (Bron : FAVV).

Het aantal leghennenbedrijven met kooien is de laatste jaren heel fors gedaald. Toch zitten er nog steeds heel veel **leghennen in kooien**. Dat komt omdat **producten die eieren bevatten,** zoals mayonaise, chocolademousse en koekjes, nog steeds massaal geproduceerd worden met eieren **van kooikippen**.

De Belgische consument wil geen kooieieren in voedingswaren en wil meer betalen voor het gebruik van kipvriendelijkere eieren

In opdracht van GAIA voerde IPSOS een **opiniepeiling** uit in **april 2011**. Daaruit bleek dat:

- **83% van de Belgen** ervan overtuigd is dat **eibevattende producten** zoals koekjes, taarten, mayonaise, chocolademousse, kant-en-klare gerechten en verse pasta's gemaakt moeten worden **met eieren die niet afkomstig zijn van kooikippen**.
- **57% van de Belgen meer wil betalen** voor producten waar eieren in verwerkt zijn als de eieren afkomstig zijn van scharrelkippen, vrije uitloopkippen of biologische kippen. **Bijna 6 op de 10 Belgen zijn bereid meer te betalen voor een beter kippenwelzijn**.

2- Een kwestie van verantwoordelijkheden

De **consument** kan met zijn **koopgedrag invloed uitoefenen** op de eiproducenten en de voedingsindustrie. GAIA moedigt de consument aan om **enkel producten te kopen waar geen kooieieren in verwerkt zijn**. Zo helpt de consument mee het **schrijnende lot** van **miljoenen leghennen** een halt toe te roepen.

Maar zoals het succes van GAIA's verse eicampagne aantoont, zijn het zeker ook **de supermarkten, restaurants en bedrijven die een heel belangrijke sleutel in handen hebben**. Als grootwarenhuisketens beslissen in hun verwerkte producten alleen nog scharrel- vrije uitloop- of bio-eieren te gebruiken, zal dat in belangrijke mate bijdragen tot de omschakeling van de leghennen- en eiproductiesector naar kooivrije systemen. Daardoor zullen miljoenen kippen minder in kooien gehouden worden.

GAIA vraagt dan ook aan de bedrijven om geen kooieieren meer te gebruiken voor hun producten waarin eieren verwerkt zijn.

Zo voldoen ze aan de wensen van de grote meerderheid van hun klanten, die wil dat pasta's, koekjes, sauzen, enz. kipvriendelijker eieren bevatten. Restaurants, supermarkten en andere bedrijven nemen zo hun **ethische verantwoordelijkheid** op.

Sommige merken hebben al hun beleid in de goede zin gewijzigd. Merken als **Bahlsen**, **Delacre**, **Calvé, Le Pain Quotidien, McDonald's, Lotus Bakeries, Devos Lemmens, Colruyt, Vandemoortele, Come a Casa, LU, Soubry, Lunch Garden, Pizza Hut, Exki...** gebruiken vandaag enkel scharreleieren of eieren van vrije uitloop in hun producten.

Maar **andere bedrijven** gebruiken **wel nog kooieieren** voor hun sauzen. Het prijsverschil tussen scharreleieren en 'verrijkte' kooieieren (de enige nog wettelijk toegelaten kooieieren vanaf 2012) is te verwaarlozen. Dat kan dus geen argument zijn.

3- Kooikippen: slecht welzijn

Het productiesysteem van eieren in **Europa** bestaat **grotendeels** uit **batterijkooien**. In conventionele kooien beschikt een leghen over **550 cm²** bewegingsruimte. Dat is kleiner dan het blad dat u nu leest. In een draadgazen batterijkooi zitten 4 à 5 kippen gedurende **13 maanden opgesloten**. Eén leghennenhouderij kan tienduizenden kippen in batterijkooien houden, gemiddeld **18 kippen per vierkante meter**.

De **Europese regelgeving**, aangenomen in 1999, **verbiedt** sinds 1 januari 2012 het gebruik van **conventionele kooien** voor leghennen. De '**verrijkte' kooi** is niet verboden. Eigenlijk zijn dit batterijkooien, waarbij enkele te verwaarlozen aanpassingen zijn aangebracht. De leefoppervlakte voor een leghen wordt **200 cm² groter, tot 750 cm²**. Iets meer dus dan de oppervlakte van een A4'tje. Enkele oppervlakkige wijzigingen, een (te lage) zitstok, (te weinig) scharrelmateriaal en een (ontoereikend) leghoekje, komen **niet tegemoet aan de elementaire noden** van de kip. Verrijkte kooien houden per **vierkante meter 13 kippen** gevangen.

In die kleine kooien kan een leghen **amper bewegen**. Onder meer door het schrijnende gebrek aan bewegingsruimte gaan de kippen tegen elkaar op schuren, waardoor hun **verenkleed na 13 maanden ernstig beschadigd** is. Doordat de pikorde (dominantieverhoudingen tussen kippen op een bepaalde oppervlakte) ernstig verstoord wordt in kooien, pikken de kippen ook voortdurend in elkaars veren. Dat is minder een probleem in de betere scharrelsystemen. Kooikippen ontwikkelen ook broze botten, die gemakkelijk breken. **Stofbaden kunnen nemen, naar believen scharrelen, veren schoonmaken, …** zijn voor een leghen geen luxe maar belangrijke natuurlijke behoeftes. In kooien is het **onmogelijk** om daaraan afdoende tegemoet te komen.

Foto 1 : kippen in 'aangepaste' kooien

Een kip heeft minimaal **1876 cm²** ruimte nodig om haar **vleugels te kunnen spreiden.** Dat is onmogelijk in kooien.

4- Alternatieven voor de kooikip

Alternatieve systemen bevorderen het kippenwelzijn. De leefomstandigheden voor leghennen in commercieel uitgebate scharrelsystemen zijn niet ideaal. Maar in vergelijking met de kooisystemen, waar de welzijnsproblemen inherent zijn aan het houderijsysteem, hebben scharrelsystemen de potentie om de systemen in functie van het kippenwelzijn te verbeteren om welzijnsproblemen op te lossen en te voorkomen :

- Scharreleieren: er ligt strooisel op de grond. Kippen zitten niet in kooien opgesloten. Ze kunnen zich vrijer bewegen in een stal, scharrelen, stofbaden nemen en hun ei in een nest leggen. Er leven maximaal 9 kippen per m². In de betere systemen met verdiepingen kunnen de kippen in de hoogte zitten en gebruik maken van de ruimte in de hoogte.
- Eieren van kippen met overdekt buitenbeloop: ook wintertuinsystemen genoemd, scharrelsystemen waar de kippen over een overdekte buitenruimte beschikken.

Foto 2 : Kippen in een scharrelstal

- Eieren van vrije uitloop: kippen worden ook in een scharrelstal gehouden. Overdag hebben ze de mogelijkheid om buiten te lopen op een begroeide uitloopvlakte, waar 4 m² per kip wordt voorzien.

- Biologische eieren: kippen leven in een scharrelstal met maximaal 6 kippen per m^2. Overdag lopen ze buiten en hebben ze 4 m^2 ter beschikking. Hun snavel wordt niet gekapt en ze krijgen biologisch voeder.

Foto 3 : Biologische kippen

5- Ethologie van de leghen: van vrije oerhoen naar 'moderne' hen

De leghennen die hier gekweekt worden, stammen af van de Zuidoost-Aziatische bankivahoen. Het natuurlijke gedrag van onze leghennen is dan ook sterk verwant met dit dier. Ze gaan graag op stok, nemen stof- en zandbaden, zonderen zich af om hun ei te leggen.

Net als vele andere dieren hebben leghennen een sterk moederinstinct. De kuikens blijven maanden onder de vleugels van de moederhennen. Dit gedrag is in de kwekerijen uiteraard niet mogelijk. Door genetische selectie legt een kip in de kippenhouderijen meer dan 300 eieren per jaar. In de natuur leggen ze enkele tientallen eieren per jaar. Eieren leggen doet een kip instinctief. Eieren leggen is een productienorm, geen dierenwelzijnsnorm.

Kippen zijn empathische dieren, volgens Brits wetenschappelijk onderzoek

De **universiteit van Bristol** publiceerde in **maart 2011** een wetenschappelijk onderzoek dat aantoonde dat **hennen empathische dieren** zijn. De onderzoekers van de universiteit bewezen hun stelling met **fysiologische en gedragsmatige data**.
Kuikens werden aan een licht irriterende luchtstroom blootgesteld, wat **stress** veroorzaakte bij de jonge dieren. Dit gebeurde in het zicht van de moederhennen. De **hartslag** van de hennen steeg aanzienlijk en de **oogtemperatuur** nam af. Ook het gedrag van de hennen veranderde significant. Ze werden veel **alerter** (wat duidt op angst), **streken hun veren niet meer plat** en ze **'kakelden' luider** naar hun kuikens.

«De mate waarin dieren aangedaan zijn door de stress bij soortgenoten is **van groot belang voor dieren in de veeteelt en laboratoria**. Ons onderzoek heeft de vraag of vogels empathische reacties tonen, bevestigend beantwoord. Onze resultaten tonen dat vrouwelijke volwassen kippen een **essentieel kenmerk van empathie bezitten**: de mogelijkheid om geraakt te worden door de emotionele toestand van een ander en deze bovendien te delen.» (Citaat van Jo Edgar, een van de wetenschappelijke onderzoekers van het experiment).

Meer info vindt u op http://www.bristol.ac.uk/neuroscience/bn-news/2011/110309chicken-empathy.html.